

TUSSEN STOUGRAAF EN GROTE WETERING

Van belevenis tot meerwaarde

Inzending in het kader van 'Creëer een belevenis ... WIN JE EIGEN
OMMETJE'

De Kar, 28 februari 2007

COLOFON

Auteurs: Marten Brascamp, Stoffer Langenberg, Martin Mulder, Ans Schimmel

Belangenvereniging De Kar en de Hooilanden

Contactpersoon :

M.H. Brascamp
Oude Broekstraat 12
7382 AR Klarenbeek
tel : 055 - 301 1747
fax : 055 - 301 1046

e-mail: marten@brascamp.com
http: www.dekardehooilanden.nl

INHOUDSOPGAVE

1	HISTORISCH PERSPECTIEF	5
2	BELEVENIS VAN NATUUR EN LANDSCHAP	6
3	VAN IDEE TOT REALISATIE	8
3.1	LOKAAL DRAAGVLAK.....	8
3.2	BETROKKENHEID GRONDEIGENAREN.....	8
4	KOPPELING MET LOKALE RECREATIE	9
5	AANSLUITING OP WANDELNETWERKEN EN ANDERE OMMETJES ...	10
5.1	WANDELNETWERKEN	10
5.2	ANDERE OMMETJES.....	10
6	BEGROTING.....	11
6.1	DEELBEGROTING	11
6.2	VOLLEDIGE REALISATIEBEGROTING	11
7	BEHEER EN ONDERHOUD	12
7.1	DE NATUUR ALS BEHEERDER	12
7.2	OMMETJE VAN DE BEWONERS.....	12
8	OPENING.....	13
8.1	ZATERDAG 27 OKTOBER , 'S OCHTENDS OM 08.00 UUR	13
8.2	DE VERDERE DAG	14
9	RUIJTE VOOR PLANT, DIER EN NATUURLIJK WATER.....	15
9.1	HERSTEL VAN OUDE LANDSCHAPSELEMENTEN	15
9.2	TUSSEN WOUDHUIS EN BEEKBERGSE POORT.....	15
10	MEERWAARDE	17

VOORWOORD

Met deze inzending willen wij reageren op de oproep van Landschapsbeheer Nederland: "Creëer een belevenis ... WIN JE EIGEN OMMETJE".

In de Stedendriehoek, tussen Apeldoorn, Deventer en Zutphen, ligt het gebied van De Kar en de Hooilanden. Een streek met verborgen landschapsstructuren uit lang vervlogen tijden. Met natuurlijke eenvoud, stilte, weidevogels en fluitenkruid. De wandelaar aan de slootkant, in de prille voorjaarszon, terwijl in de verte de boeren juist met het werk zijn begonnen.

We zijn trots op het gebied en we wilden het al lang aan anderen laten zien. Maar het kwam er nog niet van.

Het initiatief van Landschapsbeheer Nederland heeft ons de daad bij het woord doen voegen.

UNIEK is UNIEK ...

Onze streek is uniek, net zoals elk ander plekje van Nederland ...

Zo bezien is ons ommetje niet wezenlijk anders dan alle andere.

Het is een wandeling met een belevenis van natuur en landschap, waarin de bezoeker de oude Oost-Veluwse polder ontdekt.

Maar tegelijkertijd hebben we gezocht naar een meerwaarde voor de bewoners van het gebied en het naburige Apeldoorn. Een blijvende bijdrage aan de ontwikkeling van de Stedendriehoek 2030.

We denken dat we daarin zijn geslaagd.

Het is dan ook met trots en met dank aan iedereen die er aan heeft meegewerkt, dat wij u hierbij onze inzending aanbieden.

Veel wandelplezier toegewenst en met vriendelijke groet,

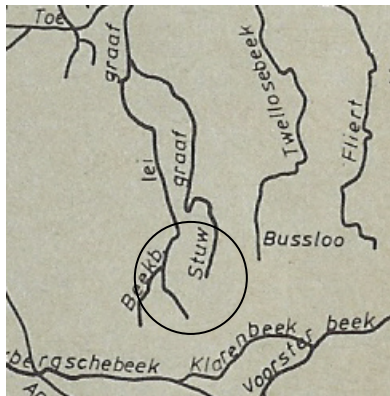
Martin Mulder,
Voorzitter

Belangenvereniging De Kar en de Hooilanden

1

HISTORISCH PERSPECTIEF

Op de grens van Apeldoorn en Voorst, in de uiterste hoek van de oude Gietelse Marke, ligt het ommetje *Tussen Stougraaf en Grote Wetering*: een wandeling van ongeveer 7 kilometer door het weide- en watergebied van de Oost-Veluwse polder.

De dorpspolder Gietelo kwam in de 14^e eeuw tot ontwikkeling en bestond lange tijd vooral uit gemeenschappelijke markegronden. Het gebied werd doorsneden met weteringen: de Grote Leigraaf en de Grote Wetering in het Westen, de Stougraaf meer naar het Oosten. Hier en daar stond verspreid een boerderij op de hoger gelegen gronden. De grintweg van Apeldoorn naar Zutphen doorkruiste het verlaten gebied.

Met de opheffing van de marke rond het midden van de 19^e eeuw ontstond een zogenaamd nat heide- en broekontginningslandschap: laaggelegen in het dekzandgebied, langgerekte percelen of 'slagen', veel sloten met (restanten van) elzensingels.

Het ommetje voert langs de weteringen en over de oude 18^e eeuwse grintweg.

Het wandelpad volgt ook de historische route die Landdrost Torck in 1750 aflegde tijdens de opmeting van de grenzen van de heerlijkheid Het Loo.

Stougraaf, even ten zuiden van de kruising met de Oude Zutphenseweg (2003)

Het pad herstelt de routes en brengt de wandelaar in verbinding met oude structuur van het gebied.

2

BELEVENIS VAN NATUUR EN LANDSCHAP

Het ommetje kan op elk punt beginnen, maar vandaag begint de wandeling in het uiterste zuidwesten.

Hier ligt de waterscheiding van waaraf de weilandbeken en weteringen hun loop naar de zee beginnen.

In een nieuw aangelegd broekbosje met de moeraswespenorchis ontmoeten we de bronnen van de Stougraaf. Het water is rood van het ijzeroer. Verderop krijgt de wandelaar daar nog veel meer van te zien.

Na een scherpe bocht ligt het open landschap voor ons, met het weidse uitzicht op de oude polder.

In de verte doemt de *Bloemenk* op, een van de vroegste boerderijen in dit gebied.

Zo begint het ommetje.

Sloten, ruigten en verten wisselen elkaar af. We passeren kleine landschapselementen, kikkerpoelen, en oude elzenbosjes. Het landschap is zoals het zich aandient. Een boer komt op z'n tractor voorbij. We zitten langs de waterkant, meegebrachte boterham in de hand.

De Bloemenk, ongeveer 1750

Rust en water, dat is de kern van de wandeling. Langzaam ontvouwt het gebied zijn natuurlijke structuur en we ontdekken de lijnen van de Stougraaf.

Dan naderen we de oude grintweg van Apeldoorn naar Zutphen, verhard in 1806 maar al lang daarvoor een belangrijke doorgaande handelsroute. Het tolhuis herinnert ons daaraan.

Tolhuis no. 17 aan de grintweg van Apeldoorn naar Zutphen

We komen op de route die Lubbert Torck, landdrost van de Veluwe, aflegde in 1750. Op 31 oktober van dat jaar begon hij hier vroeg in de ochtend de grensuitzettingen van Het Loo.

De grenzen van de kadastrale gemeentes Beekbergen, Wilp en Voorst lopen hier ingewikkeld. Door het struikgewas komen we uiteindelijk bij grenspaal no. 11 aan de Grote Wetering: een Rijksmonument en ons tweede rustpunt, in buurtschap De Kar.

Grenspaal van Het Loo aan de Grote Wetering

In het midden van de 18^e eeuw woonde hier Albert Karreman, 'de Karre', met zijn herberg op het kruispunt van de grintweg en de wetering. Doe je je ogen dicht, dan zie je hem lopen ...

Van hieraf volgen we kilometerslang de belangrijkste wetering in dit gebied, eerst nog breed, maar dan steeds smaller en smaller.

Een eindje verderop herinnert een restant van een oud en ondoordringbaar bosje de wandelaar aan de 'woeste gronden' van voor de 19^e eeuwse ontginning. Vanaf dat moment ontstond het nieuwe landschap met langgerekte percelen of slagen en de verspreide bebouwing langs de wegen. Her en der zijn nog de elzen te zien die de grenzen van de kavels markeerden.

Bij de *Rakhorst* gaan we door de bocht. In de verte ligt Klarenbeek.

We lopen nu in zuidwestelijke richting. De bossen, op de oude stuwwal van Klarenbeek naar Voorst, liggen voor ons. Hier wacht ons een vreemde gewaarwording.

Op de grens van Apeldoorn en Voorst, in dit niemandsland, kijken we aan tegen de achterkant van de wereld. Als in een film lijkt die links en rechts aan ons voorbij te trekken Zo heeft niemand het nog gezien.

Bij grenspaal no. 17 verlaten we tenslotte Torcks route. Langs *De Reumer* en over de Henkenburgerweg keren we terug op de plaats waar we begonnen.

Een belevenis rijker.

3

VAN IDEE TOT REALISATIE

3.1 LOKAAL DRAAGVLAK

Het ommetje is het idee van de Belangenvereniging De Kar en de Hooilanden. Een in 2003 opgerichte vereniging voor de belangenbehartiging van de bewoners van het buitengebied ten Westen van Apeldoorn.

De vereniging heeft bijna 150 leden en richt zich op de aspecten wonen, werken, natuur en recreatie.

Het ommetje is een van de initiatieven om de streek weer 'op de kaart' te krijgen. In de loop van de afgelopen 30 jaar is de aandacht voor het gebied wat verslapt, wat ten koste is gegaan van voorzieningen, omgevingskwaliteit en identiteit.

Het wandelpad is bedoeld om die identiteit terug te winnen en om mensen van buiten kennis te laten maken met de structuren van het eeuwenoude Oost-Veluwse polderlandschap.

3.2 BETROKKENHEID GRONDEIGENAREN

Het merendeel van het pad gaat over de schouwpaden van het Waterschap Veluwe. Het waterschap heeft zijn medewerking inmiddels toegezegd. De gemeente Voorst werkt ondertussen aan een Algemene Plaatselijke verordening die het betreden van de paden met honden verbiedt.

Dat is voor de aangrenzende boeren van belang. Met hen, in totaal ongeveer 20 grondeigenaren, voeren we op dit moment overleg. De eerder opgedane ervaring met een naburig pad, het *Poelenpad*, is daarbij behulpzaam. Die ervaring heeft ons en de overige bewoners van de streek geleerd dat recreatie en landbouw uitstekend samengaan.

4

KOPPELING MET LOKALE RECREATIE

Het ommetje is in de eerste plaats bedoeld als ontdekkingsreis, voor het 'eenvoudigweg genieten'. Van wat je als wandelaar tegenkomt en wat je het best op een doordeweekse dag kunt beleven: de natuur, het plattelandsleven en werken van alledag.

Daarnaast bevinden er zich lokale recreatiemogelijkheden langs en in de nabijheid van de route. Dat maakt het mogelijk om een en ander te combineren.

Zo laat een wat langere dag zich prima beginnen op het dorp Klarenbeek. Kop koffie bij Restaurant Pijnappel, nog een paar kleine inkopen en dan onderweg.

Haardplatenmuseum Klarenbeek, direct aan de route

Het onderstaande geeft een overzicht van de verschillende mogelijkheden. Steeds is de afstand tot het ommetje aangegeven.

	Beschrijving	Afstand tot de route in meter
Bed & Breakfast	De Broeksche Hof	300
Musea en Galeries	Haardplatenmuseum Klarenbeek	0
	'Bij Krepel'	1000
	Museum Theo Jans	1000
Streekelijke producten	Kaasboerderij Den Hoek	1500
Beeldentuin	De Broeksche Hof	300
Modern boerenbedrijf	Robot melkstal	500
Restaurant	Restaurant Pijnappel	600
Supermarkt	Plus Imanse	600

5

AANSLUITING OP WANDELNETWERKEN EN ANDERE OMMETJES

5.1 WANDELNETWERKEN

Het ommetje grenst aan LAW 3-2 Markramerpad 2 van Deventer naar Amersfoort.

Ter hoogte van de Landweg in Klarenbeek - in het zuidoosten - kan de wandelaar het Markramerpad tijdelijk verlaten om een kijkje te nemen in de oude Oost-Veluwse polder.

Een nacht blijven slapen kan ook, om de volgende dag zijn weg weer te vervolgen.

Op die manier wordt de marskramer over korte afstand een grote afwisseling van landschappen voorgeschoteld. Komend vanuit het Westen: het boslandschap tot Beekbergen, het natte heide- en broekontginningslandschap in het weteringengebied, het coulisselandschap bij Voorst en tenslotte de zeer uitgestrekte uiterwaarden tot Deventer.

5.2 ANDERE OMMETJES

Tussen Stougraaf en Grote Wetering valt in het Oosten een stukje samen met het Poelenpad, een 4,5 km lang wandelpad langs oude landschapselementen en nieuwe kikkerpoelen.

Aan de andere kant, in het Noordwesten, sluit het ommetje aan op het wandelgebied van het Woudhuis, een uitloopgebied van de Gemeente Apeldoorn.

Op die manier vormt het ommetje een 'stapsteen' voor de bewoners van Apeldoorn, op weg naar de oostelijk gelegen IJsseldelta en de Zuidelijke IJsselvallei.

6

BEGROTING

6.1 DEELBEGROTING

Deze deelbegroting geeft een overzicht van de kosten om het ommetje van start te laten gaan. Het betreft in hoofdzaak 'technische voorzieningen' om de route open te leggen, veilig en toegankelijk te maken.

Aspecten van natuur- en landschapontwikkeling zijn in dat stadium niet voorzien.

Begrotingspost	Begroting in EUR
Brochure (1000x)	1.000
Bruggetjes en hekken (10x)	6.000
Verkeersborden (3x)	200
Richtingborden (5x)	400
Routepaaltjes	400
TOTAAL	8.000

6.2 VOLLEDIGE REALISATIEBEGROTING

De volledige realisatiebegroting gaat uit van de deelbegroting 'technische voorzieningen' met daar boven op een aantal omvangrijker investeringen voor de lange termijn.

Begrotingspost	Begroting in EUR
Deelbegroting 'technische voorzieningen'	8.000
'Informatiecentrum' ter hoogte van de buurtschap De Kar	2.000
Natuurontwikkeling langs delen van de Stougraaf en de Grote Wetering	15.000 ⁺
Verkeersveiligheid langs 'De Kar' en de Verlengde Broekstraat	5.000
TOTAAL	30.000 ⁺

7

BEHEER EN ONDERHOUD

7.1 DE NATUUR ALS BEHEERDER

Het ommetje is een pad zoals het zich op dat moment aandient: lieflijk in het voorjaar, nat en misschien glibberig als het regent, vrijwel onbegaanbaar als het heeft gesneeuwd. De wandelaar krijgt het zoals het is: niet mooier, maar zeker ook niet lelijker!

Door de 'duurzame' aanleg van het pad voert de natuur als het ware het beheer. Daardoor zijn minimale ingrepen en bijsturing nodig.

Een uitzondering daarop vormen natuurlijk de 'kunstwerken' die zijn aangelegd om barrières op de route te overbruggen: hekken voor weilanden, bruggetjes over sloten etc. Die vragen periodiek professioneel onderhoud.

Stougraaf, 5,50 m boven NAP

7.2 OMMETJE VAN DE BEWONERS

Voor het overige wordt het ommetje - naar voorbeeld van het naburige Poelenpad - het pad van de aangrenzende bewoners.

Het betekent dat het beheer en onderhoud van het ommetje in hoofdzaak door de bewoners zelf wordt gedaan. Zoals de voortuin wordt onderhouden en zaterdags de stoep wordt geveegd.

Niet omdat het moet, maar omdat de bewoners trots zijn op hun streek en dat graag aan anderen laten zien. Het bijschilderen van routepaaltjes, het opruimen van zwerfvuil dat per ongeluk is blijven liggen of uit de verte is komen aanwaaien. Ieder doet zijn stuk en soms loopt er iemand met een papierprikker rond. Het Poelenpad heeft bewezen dat het zo simpel kan.

8

OPENING

8.1 ZATERDAG 27 OKTOBER , 'S OCHTENDS OM 08.00 UUR

De opening van het ommetje - door het brongebied van Stougraaf en Grote Wetering - begint zoals ruim 250 jaar geleden.

In het najaar van 1750 vonden grensuitzettingen plaats van de hoge heerlijkheid Het Loo. Het werk werd uitgevoerd door landdrost Torck, drossaard Schimmelpenninck van der Oije, landmeter Leenen en schout Van Hamel.

Op zaterdag 31 oktober, begeven ze zich om 8 uur naar de nieuwe stenen brug in de Tolweg naar Zutphen en vinden daar de schout van Voorst en als aanwijzers Jan Bresser en Reijnder van de Reumer. Verder zijn daar Albert Karreman als aanwijzer voor Beekbergen en de nodige arbeiders.

Om te beginnen wordt een gat gegraven "even voorbij Karremans huys leggende ter regter sijde van de Tolweg als men gaat van Apeldoorn nae Zutphen" nog steeds op de grens tussen Apeldoorn en Wilp. Op een heuveltje niet ver hier vandaan komt een pol te liggen om de scheiding aan te geven. Dan gaat het rechtsom naar de wetering en na het graven van een paalgat, zuidwaarts langs deze wetering.

Zo begint ook het ommetje.

Op zaterdag 27 oktober 2007, om 08.00 uur verzamelen de vroege gasten zich bij de 'nieuwe stenen brug', juist ten noordwesten van de buurtschap De Kar. In het voetspoor van Torck begeven ze zich op weg, langs 'Karremans huys', langs het oude tolhuis aan de grintweg van Apeldoorn naar Zutphen om te eindigen bij de paal no. 11, het Rijksmonument dat de grens markeert van de kadastrale gemeentes Beekbergen, Wilp en Voorst.

Daar wacht het ontbijt.

Bert Brunnekreef van het Kadaster geeft een korte uitleg over de opmetingen die hier ruim 250 jaar geleden plaatsvonden.

Na een kort woord van dank aan de initiatiefnemers en aan alle anderen die het nieuwe wandelpad mogelijk hebben gemaakt, verklaart Martin Mulder het ommetje tenslotte voor officieel geopend!

8.2 DE VERDERE DAG

Daarna kunnen de gasten op pad, langs de 7 km lange route.

Dat geldt natuurlijk ook voor alle anderen voor wie acht uur in de ochtend te vroeg was. Die dag wacht hen elke 1000 meter een nieuwe lokale gids. Die is geboren en getogen langs de route en geeft tekst en uitleg bij de details die ter plaatse zijn te zien.

De dag eindigt met een drankje ...

9

RUIMTE VOOR PLANT, DIER EN NATUURLIJK WATER

9.1 HERSTEL VAN OUDE LANDSCHAPSELEMENTEN

Het natte heide- en broekontginningslandschap is een landschapstype met verborgen lijnen en elementen.

Als recreant kom je er niet zo gemakkelijk op.

Het landschap heeft kenmerken die je vooral eerst moet ontdekken. Om ze daarna te leren waarderen: de verten, de langgerekte percelen, de weteringen, poelen, elzensingels en bosjes.

Soms wordt bij nieuwe ontwikkelingen voorgesteld om van de bestaande landschapskenmerken af te wijken. Om het landschap als het ware makkelijker 'verteerbaar' te maken.

Dat is niet de kant die we op willen.

Het gebied leent zich uitstekend voor versterking van de onderliggende structuur, waardoor het landschap zich makkelijker laat 'begrijpen'. Een prachtig voorbeeld is de houtwal die een tiental jaren geleden langs een deel van de Stougraaf is aangelegd.

Om te beginnen nemen we de situatie van 1832, ten tijde van de kadastrale opmeting. Het vraagt natuurlijk veel overleg met bewoners en instanties, maar van daaruit willen we de oude landschapselementen herstellen. Inclusief het vergraven van een deel van de Grote Wetering.

9.2 TUSSEN WOUDHUIS EN BEEKBERGSE POORT

Tenslotte is het ommetje niet alleen een stapsteen voor wandelaars, op weg van het Woudhuis naar de oostelijk gelegen IJsselvallei. Het kan ook een kleinschalige

fauna- en floraverbinding worden tussen de toekomstige natuurontwikkeling langs de Grote Wetering (ten Noorden van De Kar) en de Beekbergse Poort.

Met het herstel van de oorspronkelijke landschapselementen en de versterking van de structuur van het gebied wordt beoogd de overstap van planten en dieren te vergemakkelijken. Op een manier zoals dat eerder is uitgewerkt voor de Zuidelijke IJsselvallei.

Maar zover is het nog niet. Om dat te realiseren zal nauw overleg met de betrokken instanties zoals de Gemeente Apeldoorn en Natuurmonumenten nodig zijn.

10 MEERWAARDE

We hebben in deze inzending de criteria van de jury gevolgd.

Daarmee zijn we er naar verwachting in geslaagd een ommetje te creëren met een belevenis van natuur en landschap. Met ruimte voor plant en dier, rond de oorspronkelijke structuur van de waterlopen. Een structuur die we in de toekomst nog willen versterken.

Maar ondertussen hebben we gezocht naar meerwaarde.

De Stedendriehoek Apeldoorn, Deventer, Zutphen staat op het punt een grote verandering te ondergaan. Nieuwe woningbouw en werkgelegenheid moeten hand in hand gaan met behoud van de leefbaarheid in het gebied en met recreatie in de groene kern.

Dat gaat niet zonder slag of stoot.

Randen van de stad onder druk

Met name aan de randen van de steden staan natuur en leefbaarheid onder druk. Opkomende industrie en wegen zijn nodig om de economie te versterken, maar tegelijk vormen ze een bedreiging voor de lokale bewoners en een fysieke barrière voor dagjesmensen uit de stad.

Het gebied wil de achtertuin zijn van de stad, maar de planologische ontwikkeling sluit haar als het ware af. Juist op dat punt verwachten we dat het ommetje een meerwaarde gaat bieden!

*Uitloop uit de stad,
poort naar het hart van de Stedendriehoek*

We willen bereiken dat *Tussen Stougraaf en Grote Wetering* een uitloop gaat bieden aan de bewoners van Apeldoorn-Oost en een poort gaat vormen naar het groene hart van de Stedendriehoek.

En we willen bereiken dat De Kar en de Hooilanden meer herkenbaar in het landschap komen te liggen, op het kruispunt van water, wegen en paden. Dat het wint aan plezier om er te wonen, te werken en te ontspannen.